

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DİLEKÇE KOMİSYONU
İLKÖĞRETİM İLE ORTAÖĞRETİM
KURUMLARINDA AKRAN ZORBALIĞININ
ARAŞTIRILMASI VE ALINABİLECEK
ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ ALT KOMİSYONU
TUTANAKLARI

19 Aralık 2024 Perşembe

KONU

-Alt Komisyon Başkanı Yıldız Konal Süslü'nün, alt komisyonun 26 Kasım 2024 tarihinde yaptığı 3'üncü Toplantısına, BTK'nin 13 yaş altındaki çocukların sosyal medya platformlarına ve sosyal ağlara erişiminin yasaklanmasına yönelik bir çalışma başlattığını duyurmasına ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

-Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanı Yüksel Hakan Aydoğmuş'un, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün akran zorbalığıyla mücadele konusunda yürüttüğü çalışmalar ve faaliyetleri hakkında sunumu

-Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Temsilcisi Burcu Ersöz Alan'ın, çocuk ve ergen psikiyatrisi açısından akran zorbalığı hakkında sunumu

-Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği Temsilcisi Belma Beyaz'ın, Derneğin faaliyetleri, kuruluşu, çalışma alanları, çocuk alanındaki faaliyetleri ve saha gözlemleri hakkında sunumu

-Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği Temsilcisi Sena Çiçekli'nin, Derneğin akran zorbalığı kapsamındaki çalışmaları ve Komisyona yönelik önerileri hakkında sunumu

19 Aralık 2024 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.04
BAŞKAN: Yıldız KONAL SÜSLÜ

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Alt Komisyonumuzun değerli üyeleri, saygıdeğer katılımcılar, değerli basın mensupları; yeterli çoğunluğumuz vardır. İlköğretim ile Ortaöğretim Kurumlarında Akran Zorbalığının Araştırılması ve Alınacak Önlemlerin Belirlenmesi Alt Komisyonunun 4'üncü toplantısını açıyor ve tüm katılımcılara hoş geldiniz diyorum.

Bildiğiniz gibi, Alt Komisyonumuzun 26 Kasım tarihinde yaptığımız 3'üncü toplantısında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ile Sivas Cumhuriyet Üniversitesinden dijital bağımlılık uzmanı Profesör Doktor Tuncay Dilci'yi davet edip dinledik. Kurumlarımız ve değerli akademisyenlerimizden çok sayıda bilgiler aldık. Toplantımızdan birkaç gün sonra Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 13 yaş altındaki çocukların sosyal medya platformlarına ve sosyal ağlara erişiminin yasaklanmasına yönelik bir çalışma başlattığını duyurdu. Pek çok ülkede gündemde olan ve çocuklarımızı ekran bağımlılığından, dijital dünyanın tehlikelerinden koruyabilmek için önem arz eden sosyal medya sınırlamaları konusunda ülkemizde de çalışmaların yürütülmesi Komisyonumuz açısından sevindirici olmuştur. Umarız, bu çalışmalar faydalı kararlar ve düzenlemeleriyle sonuçlanır.

Bugün, Komisyonumuzda Sağlık Bakanlığı, Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği, Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği tarafından yapılacak sunumları dinleyeceğiz.

Sunumlara başlamadan önce, dilerseniz, şimdi katılımcıların kendilerini tanıtmalarını isteyelim ki, tutanaklara geçsin. İlk olarak Sağlık Bakanlığımızdan başlayalım lütfen.

Tekrar hoş geldiniz.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Saygıdeğer vekillerimiz, siz de hoş geldiniz.

Şimdi, gündemin, işlerin görüşülmesine geçelim.

Basın mensuplarımıza da verdikleri destek için teşekkür ediyoruz.

İlk olarak sunumlarını yapmak üzere Sağlık Bakanlığı temsilcimize söz vereceğim.

Buyurun lütfen.

HALK SAĞLIĞI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇOCUK VE ERGEN SAĞLIĞI DAİRESİ BAŞKANI YÜKSEL HAKAN AYDOĞMUŞ - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Müsaadenizle, akran zorbalığının araştırılması ve önlemlerin belirlenmesi sunumumu arz etmek istiyorum.

Akran zorbalığı, akran grubu içerisinde fiziksel, duygusal ya da sosyal biçimde zarar veren, tekrar tekrar yaşanan davranış biçimleri olarak tanımlanmaktadır. Çocukların karşılaştığı bu durumla ilgili koruyucu, önleyici ve danışmanlık, tedavi edici hizmetler Bakanlığımızca verilmektedir.

8.200'ün üzerinde aile sağlığı merkezimizde, 26 binin üzerindeki aile hekimimiz ve aile sağlığı çalışanlarımızla beraber il, ilçe sağlık müdürlüklerinde, toplum sağlığı merkezlerimizde, sağlıklı hayat merkezlerimizde 700 psikolog, 605 sosyal çalışmacı, 215 çocuk gelişimci personelimizle koruyucu, önleyici psikososyal destek ve tedavi hizmetleri vermekteyiz.

Koruyucu hizmetler kapsamında sosyal çalışmacılarımız görev yaptıkları bölgelerin risklerini belirlemek için risk haritası çıkarmaktadır. Bu harita pek çok sorunla birlikte, akran zorbalığı gibi sosyal sorunların yaşanma ihtimalinin fazla olacağı yerleri tespit etmemize yol göstermekte ve bu bölgelerdeki Millî Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere birçok kamu kuruluşu, sivil toplum kuruluşuyla iş birliği hâlinde, farkındalık ve danışmanlık hizmetlerine ağırlık verilmektedir.

İlave olarak, çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişimini değerlendirme hizmetleri sırasında akran zorbalığı bilgilendirilmesi yapılmaktadır. Ayrıca, multidisipliner çalışma olarak çocuğun yararı için ihtiyaç duyduğu diğer yerel hizmetler, belediye, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurum, kuruluşları hizmetleri belirlenerek çocuk ve gençlerin yönlendirilmesi ve akran desteği, programları veya faydalı spor faaliyetlerinden yararlanması sağlanmaktadır. Ek olarak, bireysel görüşmelerle de akran zorbalığı önlenmeye çalışılmaktadır.

Koruyucu hizmetler kapsamında farkındalık eğitimleri verilmekte olup özellikle "akran zorbalığı" başlığında son zamanlarda daha öne çıkan "siber zorbalık", "sözel zorbalık", "dışlanma zorbalığı" gibi konularda çocukların kendilerini nasıl koruyacakları ve ailelerin desteklenmesi üzerine farkındalık çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca, okul personeline yönelik farkındalık çalışmaları Millî Eğitim Bakanlığı iş birliği içerisinde koordine edilmektedir.

Gençlere yönelik psikolojik dayanıklılığı güçlendirmek amacıyla 81 ilde 2024 yılı ilk altı ayında 29.097 gence psikolojik dayanıklılık eğitimi üniversitelerde verilmiştir. Psikolojik dayanıklılık eğitimleriyle çocuk ve gençlerin sorunlar karşısında baş etme becerileri kazanmaları, olumsuz duygusal tecrübelere karşı kendini toparlayabilmeleri, zorlayıcı bir stres faktörü karşısında uyum sağlamaları ve kişisel güçlerinin farkına varmaları amaçlanmaktadır.

Sağlık tesislerimize bazı çocuklar ders başarısının düşmesi, son zamanlarda değişken ruh hâli, okula gitmek istememe, sosyal fobi ve benzeri sebeplerle aileleri tarafından getirilmekte veya öğretmenleri tarafından yönlendirilmektedir. Yapılan görüşmeler neticesinde akran zorbalığına bağlı olarak bu tepkileri verdikleri tespit edilebilmektedir.

Birinci basamak sağlık tesislerimizde çocuklarımız ve ailelerine verilen danışmanlık sayıları, 2024 yılı ilk on bir ayda 185.889 ve 100.624'tür. Danışmanlarımızca görüşme sonrasında takip kararı verilenlerin SHM'lerde yani Sağlıklı Hayat Merkezlerinde takipleri yapılmaktadır. Değerlendirme sonucunda "kişinin sağlık, sosyal, ekonomik, hukuki veya güvenlikle ilgili konularda destek alması" kararı verilenlerle ilgili gerekli yazışmalarla sevk ve yönlendirmeleri sağlanmaktadır. Bu değerlendirmeler, istismar, madde kullanımı, intihar ve şiddet gibi konuları da içermekte olup mevzuat kapsamında hastanelere veya kamu kurum, kuruluşlarına yönlendirme ve bildirim işlemleri de yapılmaktadır. Eğer istismar şüphesi varsa savcılık veya kolluk hizmetlerine bildirim yapılarak çocuğun Çocuk İzlem Merkezlerine yönlendirilmesi yapılmakta olup ÇİM'de çocuk ile adli görüşmecisi tarafından görüşme yapılarak raporun mahkemeye gönderilmesi sağlanmaktadır. Eğer madde bağımlılığı şüphesi varsa aileye bilgi verilerek ÇEMATEM'e, bulunduğu ilde yoksa ÇEMATEM psikiyatri kliniği bulunan bir sağlık kurumuna başvurusu ve koordinasyonu sağlanmaktadır. Hastaneye yönlendirilen çocuğun akran grubu değerlendirilmesi ebeveynleri ile çocuk psikiyatrisince yapılmaktadır. Stres tepkilerinin geliştiği tespit edilen çocuk, psikoloğa değerlendirme için yönlendirilmektedir. Psikoterapi veya ilaç tedavisi planlanabilmektedir. Terapi psikologlarca takip edilmekte, ilaç takibi ise çocuk psikiyatristleri tarafından yapılmaktadır. Gerekli durumlarda tıbbi sosyal hizmet birimindeki sosyal çalışmacı tarafından okul rehberlik servisi ve diğer kurum, kuruluşlarla -Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi- iletişime geçilmekte; sınıf, okul değişikliği düzenlemesi önerilebilmektedir.

Mevcut hizmetlere ilave olarak afet sonrası yaşanabilecek risklerin arasında akran zorbalığı, şiddet, ihmal ve istismar gibi çocukların ve gençlerin karşılaşabileceği pek çok olumsuz olay gerçekleşebilmektedir. Söz konusu olumsuzluklarının önlenmesi ve yerinde, hızlı müdahale edilebilmesi için Çocuklarda Travmaya Yaklaşım Programı hazırlanmış ve grup çalışması tekniğiyle güçlendirmeleri sağlanmıştır.

SIHHAT Projesi kapsamında göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı illerde sağlık araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda sağlık arama davranışlarının geliştirilmesi amacıyla sağlık okuryazarlığı çalışmaları yürütülmüştür. Sağlık okuryazarlığı ekiplerince halkın sağlık okuryazarlığı düzeyini yükseltmek için göçmen sağlığı merkezlerinde, mahallelerde okullarda, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında halk eğitimleri düzenlenmiştir. SIHHAT Projeleri kapsamında yapılan faaliyetlerde toplam 343.509 eğitim verilmiştir.

Sağlık Bakanlığı olarak önümüzdeki dönemde planlarımızı arz etmek isterim: Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2023-2028'de belirlenen görev ve sorumluluklarımızın çerçevesinde çalışmalarımızı yürütmeye devam edeceğiz.

Birinci basamak, ikinci, üçüncü basamak sağlık tesislerinin entegrasyonu kapsamında önümüzdeki aylarda kişilerin yönlendirmelerinde düzenleme planı devreye alınacaktır. Hizmet içi eğitimleri devam edilecektir.

Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı kapsamında koruyucu, önleyici çalışmalarımız devam edecektir.

Arz ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederiz.

Evet, verilen bilgilerden dolayı teşekkür ediyorum.

Tabi bu Dördüncü Oturumda birçok şeyi dinledik. Önemli olan kısmı Sağlık Bakanlığımızın da bu sürece bakış açışıydı.

şimdi, çok kıymetli vekillerimizin soruları varsa... Ali Bey, Nurhayat Hanım...

ALİ BOZAN (Mersin) - Yok benim.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Benim de yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tamam, peki.

Soruları varsa onları rica edecektik.

şimdi, o zaman Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneğimizin kıymetli hocası Burcu Hocamız, sizi dinlemek istiyoruz bu konuda.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet, tekrar herkese merhabalar.

Ben çocuk ve ergen psikiyatrisi açışından akran zorbalığına değineceğim. Aslında bu 4'üncü toplantı. Hani akran zorbalığının tanımlarını filan biraz hızlıca geçeceğim ama bizim için akran ilişkisi neden önemli; biraz buna da kısaca değinmek istiyorum. Çünkü çocuk ve ergenin ruhsal gelişimi için önemli ve ruhsal gelişimin temelinde dil ve iletişim becerileri yatıyor. Bunun gelişimi için çocukların küçüklükten itibaren akranlarıyla bir arada olması gerekiyor. Toplum kurallarını öğrenme, toplum tarafından sevilme ve kabul görme becerisinin, hissiyatının gelişmesi açışından akran ilişkisi önemli; Çocuğun yeterlilik, öz güven ve dayanıklılık gelişimi için önemli. Sorun çözme, akranlar arasında çıkan sorunların kendi arasında çözülmesi, gerekirse yardım istenmesi, kurallara başvurulması, o kuralların devreye sokulması, bunların hepsi çocuğun sosyal gelişimini sağlaması açışından akran ilişkisinin önemini gösteriyor. Sosyal karşılaştırma, çocuk bir şekilde arkadaş ilişkileri içerisinde kendini tanıyor, güçlü ve zayıf yönlerini fark ediyor. Benlik saygısı gelişimi ve kimlik gelişimi açışından da sosyal gelişim önemli.

"Akran zorbalığı" terimi, İskandinav ülkeleri arasında çıkan bir olay yani Norveç'te yaşanan bir olaydan sonra Dan Olweus tarafından aslında tanımlanıyor. "Arada güç dengesizliği bulunan bir akran ilişkisinde kısıtlı olan bir çocuğun kendisine yapılan rahatsız edici davranışlara tekrarlayan biçimde maruz kalması." demek. Aslında bizim tanı kriterlerimiz arasında yer almıyor ama tanımızı etkileyen diğer durumlar, diğer faktörler arasında yer belirtilmiş. Bir de tanımla ilgili yani "akran zorbalığı" terimiyle ilgili birtakım başka öneriler de var. Mesela, Amerika'da "kurbanlaştırma" ya da "mağdurlaştırma" kullanılıyor; ülkemizde "akran istismarı", "akran örselenmesi" de tercih edilen terimler arasında oluyor.

Aslında zorbalık, bir saldırganlık biçimi. Saldırganlık kasıtlı olarak zarar verme amacıyla gerçekleştirilen davranışlar. Eğer bu saldırganlık davranışı fiziksel bir gücün kullanımına dayalı oluyorsa buna "şiddet" deniyor. Zorbalık da şiddet içerebiliyor. Birazdan zorbalık çeşitlerine de geleceğim.

Şimdi, normal akran çatışması, çocuğun sosyal gelişimi için gerekli -gerekli demeyeyim de- hani bizim optimal düzeyde beklenen akran çatışmasında aslında bir arkadaşlık söz konusu; güçler eşit, arada sırada oluyor, fiziksel ya da ruhsal yaralara yol açmıyor, güç ve kontrol arayışı yok bu birliktelikte, güçler eşit; bir kazanç sağlama amacı yok; pişmanlık ve sorumluluk alma gibi duygular ve bununla birlikte hareket edecek sorun çözme becerileri devreye giriyor ama akran zorbalığında bunlar gerçekleşmiyor. Zorbalık, her ne kadar 2 kişi arasında gerçekleştiği düşünülse de aslında başka birçok kişiyi etkiliyor. Zorbalık çemberi tanımlanmış. Şöyle belki göstereyim. Zorba ve kurban arasındaki ilişkiyi çevreleyen aslında birçok kişi var, kişilerin rolleri var. Şimdi, bir zorbanın zorbalık yaparken ona yardımcı olan, destekleyen, aktif bir şekilde onun yanında yer alan ama zorbalığı başlatmayan bir takipçi, “yandaş” denilen bir grup var. Bir de pasif zorba, muhtemel zorba var; bunlar kendi arasında değişebiliyorlar tabii. Hani pasif zorba da aslında destekliyor ama o kadar da aktif katılmıyor; muhtemel zorba biraz içten içe zorbalığı destekliyor. Bağlantısız seyirci burada hani çok da karışmayan, “İşler oluruna varsın, ben uzak durayım.” diyen bir konumda. Olası koruyucu ve koruyucu da tabii yer değiştirebiliyor, daha çok mağdurun yanında zorbalığın karşısında yer alan bir grup.

Bizim zorbalık kavramını anlamamız için bunlar arasındaki dinamiğin de aslında anlaşılması gerek. Bu dinamiklerden bazılarını değineceğim: Sosyal bulaşma, zayıflatma, paylaşılmış suçluluk ve kurbanın zorbalar tarafından algılanış biçiminin değişmesi. Şimdi, sosyal bulaşma; bu zorbanın yanında yer alan kişiler eğer kendilerini ifade etmekte zorlanan bireyler olarak ya da öz güveni eksik bireyler olarak görüyorlarsa ve saldırgan kişiyi de yani zorbalık yapan kişiyi de korkusuz, cesur gibi olumlu bir bakış açısıyla destekliyorlarsa bu da onların aslında saldırgan davranmalarına yol açan etkenlerden biri oluyor ve saldırgan bir tutum sergilediklerinde olumsuz bir davranış, olumsuz bir karşı koymayla ender karşılaşılırsa o zaman da bu “Ben bunu yapmamalıyım, bunu yaparsam olumsuz bir şey olur.” duygusu azalıyor yani o saldırgan dürtülerini kontrol altına alma duygusu azalıyor. Birçok kişi bir arada olunca ve zorbalığı başlatan kişi de olmayınca bireysel sorumluluk duygusu da azalıyor ve her biri aslında kendisini daha az suçlu hissediyor ve bir süre sonra bir şekilde yavaş yavaş kurbanın kendisi de değersiz, zarar görmeyi hak eden bir konumda algılanmaya başlanıyor ve bu kısır döngü kendini tekrar ediyor. Aslında zorbalıkla ilgili mücadelelerde bu kısır döngüyü kırmak amacıyla da çalışmalar yapılması öneriliyor.

Zorbalık türleri; 4’üncü toplantı olunca aslında kısaca geçeyim. Fiziksel zorbalık, sözel zorbalık, mala zarar verme, ilişkisel zorbalık; doğrudan olabilir ya da dolaylı yoldan da olabilir. Bir de tabii, siber zorbalık var teknolojik aletlerin devreye girmesiyle ortaya çıkan. TÜİK’in araştırmalarına göre 6-17 yaş arası grupta belirtilen zorbalık türlerinin en az birine maruz kalanların oranı 13,8. Ülkemizde il bazında yapılan başka çalışmalara da rastladım, aslında hani il bazında bakılınca oranlar tabii biraz daha değişebiliyor. Aslında ilkököl döneminde arttığı, ortaokul döneminde daha pik yaptığı, sonra azaldığı gösterilse de yapılan çalışmalarda zorbalık yapma olasılığı lisedeyken de aslında artıyor, o çok tutarlı bir bilgi olmuyor epidemiyolojik açıdan. Burada aslında isimlere çok takılmızsak hani bireyle geniş kesim arasındaki etkileşimi biraz da vurguluyor. Her ne kadar mikro sistemde birey-aile, birey-akran, birey-okul ilişkisi olsa da ailenin de okulla, ailenin de akranlarla, okulun da akranlarla ilişkisi var, okul politikalarını, ailenin yapısını belirleyen birtakım başka dış faktörler var ve en sonunda da en dış çevrede de medya, yasalar, inanç sistemleri, kültürel değerler gibi bir geniş çevre söz konusu. Bu da bu çevre de zamanla değişiyor, “kronosistem” deniyor buna da. Ama dediğim gibi, isimlere çok dokunmayalım. Yani aslında birey bazında ele alsak da birçok genişleyen açıda da yapılacak müdahaleler zorbalıkla ilgili, zorbalığı önleyici sonuçlara yol açabiliyor.

Şimdi zorbalık yapanların özelliklerine baktığımızda öfkesini yönetemeyen, başkasının duygu ve düşüncelerini anlama becerisi olmayan, saygı duymayı başaramayan, kendisine saygı duyulduğunda hissedemeyen, sorunlarını düzgün yollarla çözemeyen, kendini değersiz, güçsüz hissedebilen, başkalarının davranışını düşmanca algılayan kişiler ve bunların bir kısmı aslında geçmişte de zorbalığa maruz kalmış, bu kişilere “zorba-kurban” da deniyor.

Tabii, burada biraz önce de bahsettim, hani tek başına ikili bir sistem söz konusu değil, zorbalıkla aile ilişkisine de bakmak gerekiyor çünkü erken çocukluk döneminden itibaren bu değer görmüş olma hissiyatı gelişiyor. Eğer çocukta bu hissiyat gelişmiyorsa, bir ihmal söz konusuysa o zaman başkalarına karşı empati yapma duygusu da çocukta gelişmemiş oluyor. Ya da ebeveynlerin aşırı toleranslı, hoşgörülü tutumu ya da tam tersine, çok güce dayalı disiplin tekniklerinin uygulanması, evde şiddet olayı da etkiliyor. Tabii, çocuğun mizacı da önemli. Şimdi, bu çocuklarda empati yeteneğinin, akademik başarının -genellikle tabii- okula uyumlarının ve utangaçlık hissiyatının daha düşük olduğu saptanmış ama bu şekilde güce dayalı da olsa daha popülerler, madde kullanımı daha yaygın yani sigara, alkol denemeleri; yine güce dayalı olsa da daha kolay arkadaş edinebiliyorlar, depresyon ve intihar düşünceleri yaygın olabiliyor. “Benlik saygıları yüksek.” diyen bir kesim var. Küçük bir kesim “Benlik saygıları düşük olduğu için aslında bunu reaktif olarak gösteriyor.” diyor ama daha çok benlik saygıları daha yüksek, öz güvenleri fazla diye düşünülmüş, bulunmuş. Yetişkin rol modellerinin olmadığı, anne-babanın daha otoriter, disiplin için cezalandırıcı yöntemler kullandığı saptanmış. Bu çocuklar zorlu ev ortamlarından gelebiliyorlar ve bu zorlu ev ortamlarında yine ihmal ve belki duygusal ihmal, fiziksel istismara maruz kalmış olabiliyorlar. Ebeveynler çocukla da daha az iletişim kuran ve destek olan ebeveynler.

Tabii, yapısal özellikleri de olabilir bu çocukların. Bizim “callous unemotional” yani böyle daha katı, duygusuz dediğimiz bir yapı, mizaç grubu var. Bunlar başkalarının korkularına ve acılarına daha az duyarlı olan, pişmanlık ve suçluluk pek duymayan, böyle bir yatkınlığı olmayan bireyler. Daha narsist olabiliyorlar yani güçlülük duygusu ve büyüklük imajını korumak adına o gücü kullanabiliyorlar ama antisosyallik yönünde kullanabiliyorlar ve dürtüsellik yani öğretmen tarafından cezalandırılma gibi uzun vadeli sonuçları ihmal edip eğer tahrik edildiğini hissediyorsa o anda, içinden geldiği şekilde, düşünmeden hareket eden bireyler olmaya yatkın oldukları gözlenmiş.

Mağdurların ise daha kaygılı, sosyal ve duygusal uyumlarının daha zayıf, arkadaş edinmede daha fazla zorlandıkları ve zayıf arkadaş ilişkisi kurdukları, daha yalnız oldukları saptanmış; benlik saygıları daha düşük, içe dönük, utangaç ve hani birtakım belki fiziksel özellikleri ya da belki başka özellikleri nedeniyle daha azınlıkta kaldıkları saptanmış ve bu çocukların da gene depresyon, anksiyete bozukluğu, yeme bozukluğu gibi birtakım psikopatolojilere yatkın olduğu, okulda uyumda zorluk yaşadıkları, daha fazla devamsızlık yaptıkları, onların da aslında zorlu ev ortamında ve belki de hani fiziksel istismara, ihmale uğradıkları bir zorlu ev ortamında yaşayabilecekleri saptanmış, ebeveynlerinin daha az destekleyici oldukları görülmüş.

Bir de zorba-kurbanlar var demiştim. Bu zorba-kurbanlar da yalnızlar, aslında topluma kabulleri daha da düşük, zorba davranan çocuklara göre benlik saygıları daha düşük. Eğer bunlar bir de kurban olurlarsa daha da düşüyorlar ve depresyon, intihar düşünceleri gibi, intihar davranışları gibi riskler daha da artıyor. Kendilerini -tırnak içerisinde- daha “hiperaktif, kıskırtıcı, baş belası” diye tanımlama, daha az zeki, çekici bulma ama daha fazla kaygılı ve mutsuz hissetmeleri söz konusu. Kendine zarar verme davranışı ve suçla ilişkili davranışlar bir zaman kurban olup ondan sonra zorbalığa geçen çocuklarda daha fazla saptanmış.

Şimdi, tabii, akran zorbalığının pek çok ruhsal etkileri var. Dediğim gibi bizim açımızdan tanı koydurucu bir psikopatoloji değil ama herhangi bir psikopatoloji için çok büyük bir risk etkeni oluşturuyor. Bir kere “psikosomatik semptomlar” dediğimiz yani yaşadığı sorunları daha çok bedenselleştiren çocukların bedensel belirtilerini artırıyor. Bu çocuklar baş ağrısı, karın ağrısı daha çok çekiyorlar, uyku problemleri gözüküyor, gece idrar kaçırma sorunları oluyor, yeme bozuklukları, depresyon, yine kendine zarar verme davranışı ve intihar davranışları sık oluyor. Devamsızlık, bunun sonunda okul başarısızlığı ve hatta okul reddi, okuldan ayrılma, sosyal kaygı bozuklukları, bazı kişilik bozukluklarına yatkınlık oluşturabileceği, yaşadıkları travmaya bağlı olarak en uç örnek hani psikotik semptomların yani gerçeği değerlendirmelerinin de bozulabileceği söyleniyor.

Aileler ya da daha doğrusu öğretmenlerin dile getirdiği çocukla ilgili belirtiler: “Son zamanlarda okula ilgi ve isteği azaldı, ders başarıları düştü; okula gitmek istemiyor, karnı ağrıyor, başı ağrıyor; okuldan bizim almamızı istiyor, arkadaşlarıyla eskisi kadar görüşmüyor; iştahı, uykusu değişti, genellikle keyifsiz; rüyaları korkulu, bizimle uyumak istiyor, gece yatağını ıslatmaya başladı; öğretmenleri yalnız olduğunu söylüyor, son zamanlarda çok dalgın. “ şeklinde ifade edilebiliyor.

Aslında zorba açısından zorbalığın ruhsal etkilerini araştıran çalışmalara az rastladım açıkçası. Şimdi, burada yumurta mı tavuktan, tavuk mu yumurtadan çıkar, orası biraz karışık çünkü mesela dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olan çocuklar aslında dürtüseldirler ve o sırada akıllarına gelen ilk şeyi yapma eğiliminde olabiliyorlar ve bu da arkadaş ilişkilerini olumsuz etkileyebiliyor. “Yanlış bir şey yapacağım ve sonu olumsuz bir şekilde sonuçlanacak.” cevabına zor varıyorlar, hızlı varamıyorlar ama bunun mesela tedavisiyle aslında zorbalık davranışı gerileyebiliyor. Karşit olma-karşı gelme bozukluğu, davranım bozukluğu; bunlar da zorbalık açısından risk etkenleri. Daha çok otoriteye başkaldıran çocuklar oluyorlar; karşit olma-karşı gelme bozukluğu. Davranım bozukluğu zaten anti sosyal özellikler göstermeye yatkın çocuklarda oluyor. Madde kullanım bozukluğu, suça karışma, kendine zarar verme davranışları, intihar davranışları, bu çocuklarla ilişkilendirilmiş ruhsal sıkıntılar. Zorbalık tabii, gizli kalmaya çok müsait çünkü eğer mağdur kişi bunu söylerse açıklarsa anlaşılmayacağını, tepki alacağını, istismarın artacağını; ailesinin, öğretmenlerinin kendisine inanmayacağını; arkadaşları tarafından da dışlanabileceğini ve kendisinin de cezalandırılabileceğini, daha fazla istismara maruz kalabileceğini düşünebiliyor.

Burada tabii, mağdurun ailesine öneriler... Akran zorbalığını fark edince mağdurla, mağdurun ailesiyle çalışmak gerekiyor ama bize aslında zorbalık yapan çocuğun da başvurmasını bekleriz böyle bir durumda, yönlendirme sırasında. Şimdi ben bazı önerilerde bulunacağım: Mağdurun ailesinin mutlaka okulla iş birliği içerisinde olması gerekiyor bu durumda. Biz de bazen okulla iş birliği kuruyoruz, çoğunlukla okuldan bilgi alıyoruz, mağdurun ailesi aracılığıyla da okulla iş birliği kuruyoruz. Çocukla etkileşim hâlinde olmalarını öneriyoruz ailelere. Ama tabii, aile bu olayı ele alırken bazı noktalara dikkat çekmesi gerekiyor. Bir kere olayı küçümsemekten kaçınıp empatik yaklaşımları gerekiyor. Olayı yok saymaktan kaçınmalılar, duvar örmekten kaçınmalılar, sorgulayıcı olmaktan kaçınmalılar, çocuğu da zorbalığa yönlendirmekten kaçınmalılar, bir de kurtarıcı olmaktan da kaçınmalılar.

Zorbalık yapan taraf başvurduğunda... Bunun bir kere -zorbalık yaptığının- aile tarafından anlaşılması gerekiyor yani zorbalıkla ilgili bir farkındalık eğitimi vermesi gerekiyor ve çocuğun zorbalık yapmasının birçok sebebe bağlı olduğunun vurgulanarak bunun kötü bir şey olup olmadığını bilmediği sorgulanmalı, ailede buna benzer birini taklit edip etmediği sorgulanmalı, arkadaşlarıyla kaynaşmanın başka hangi yollarını biliyor onu sorgulamak gerekiyor; arkadaşları mı kıskırtıyor, arkadaş çevresine bakmak gerekiyor ve sorunlu bir dönem yaşayıp yaşamadığı da sorgulanmalı. Okulla irtibat kurmak önemli, çocukla iletişim kurmak önemli ve tabii ki ebeveynin çocuğa rol modeli olmasını sağlamamız gerekiyor.

Zorbalık mağduru olan çocuğa ne önerebiliriz? Bir kere iyi yaptığı, iyi hissettiği ne varsa ona devam etmesi, özgüvenini artırması gerekiyor. Bu, spor olabilir, çeşitli uğraşlar, hobiler olabilir. Eğer zorbalık sözel takılma, alaylar şeklinde ise kulak asmayıp, sakin kalmaya çalışarak oradan uzaklaşması; bir büyüğünden yardım istemesi, bir arkadaşından yardım istemesi önemli. Tek başına kalmamaya çalışması, gerekirse farklı yoldan farklı bir grupla takılması, farklı yoldan okula gidip farklı bir grupla takılması öneriliyor. Bir de okul ya da sınıf değişikliğinin planlanabileceği de söylenebilir.

Zorbalık yapan çocukla ise öfke yönetimi konusunda çalışmak gerekiyor yani asıl güç bu şekilde değil de kendini kontrol edebilmektir aslında ve empatiyi geliştirebilecek, kendisine, başkalarına değer vermeyi, saygıyı geliştirebilecek birtakım işte, kitap, film, drama, tiyatro gibi faaliyetlerin içinde yer alması; spor da bunlardan biri, takım sporu önemli. Sorun çözme becerisini geliştirmek için yine rol modelleri ya da görüşme sırasında fikir alışverişleri “Bu sorunu nasıl çözebilirsin?” “Peki, böyle çözersen ne olur?” gibi. Bir de tabii, eğer varsa psikolojik, ailesel sorunlar için yardım alması sağlanmalı. Zorbalık -demiştım- 2 birey arasında olmuyor aslında pek çok başka kişi var. Buradan özellikle koruyucuların, hani, buna tanık olanların bildirmesi, yardım istemesi kendi büyüklerinden, öğretmenlerinden, kendi ailesine bunu söylemesi, mağduru desteklemesi ve birlik olup, birlik bir şekilde zorbaya karşı davranmaları önemli. Burada da tabii, farkındalık eğitimleri önem kazanıyor; bunu yapmalarını güçlendirebilecek.

Okullara öneriler açısından da... Yeterli fiziksel ortamda, yeterli sayıda öğrencide, yeterli rehberlik, danışmanlık ve denetim sisteminin sağlanması. Zorbalık hakkında farkındalık eğitimleri. Kuralların ve denetleme mekanizmalarının net olması. Ceza sisteminin çocuğu kazanmaya, okula kazandırmaya yönelik olması; okuldan uzaklaştırmaya, yabancılaştırmaya değil de. Okula aidiyet duygusunu artırmaya yönelik de faaliyetlerin olmasını önerebiliriz.

Zorbalığa tanık olan bir durumda ise önce tabii, güvenlik kontrolü. Mağdurun iyi olup olmadığının kontrolü. Her 2 çocukla da o anda değil de tek tek ve ayrı konuşulması öneriliyor. Olayı anlayıncaya kadar herkesi dinleme, böylece çok yönlü bir bakış açısını sağlamamızı

sağlıyor. Bir de hani bazen orada “Hadi bakalım, birbirinizden özür dileyin.” değil de biraz daha olayın ne olduğunu anlayıp sorun çözme mekanizmalarını devreye sokup ondan sonra 2 çocuğu o zaman ancak konuşturabiliriz karşı karşıya gelmesi açısından.

Topluma önerilerde... Genel anlamda saldırganlık ve şiddete karşı uygulamaların gözden geçirilmesi gerekiyor. Zorbalıkla ilgili farkındalık eğitimlerinin verilmesi gerekiyor. Çocukların, gençlerin kendini ifade edebilecekleri ortamların artırılmasını öneriyoruz. Hoşgörü, saygı, empati gibi kavramların öne çıkarılmasına yönelik de faaliyetler öneriliyor.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sağ olun.

Verdiğiniz bilgilerden dolayı teşekkür ediyorum.

Burcu Hocam, tabii, bu çok kıymetli bir alan. Ben, bütün vekillerimize, bütün siyasi partilerimize hassaten teşekkür ediyorum çünkü bu hepimizin evinde ortak bir yangın. Yani bu kendi çocuğumuz veya yeğenimiz, hayatımızda olan herhangi bir yakınıımızda da görebildiğimiz bir durum. Elbette ki teknik anlamda bunlar çok kıymetli ama açıkçası biz bu Komisyon çalışmasının sonucunda evet, teknik bilgilerin dışında, geriye dönüş olarak hayata dokunuş anlamında bir dönüş kısmıyla ilgili özellikle benim şöyle bir sorum olacak, kıymetli vekillerimizin de mutlaka soruları olacaktır. Orada toplumsal dönüş kısmını söylediniz ya örneğin biz Aile Bakanlığımızla görüştüğümüzde ailelerin bilinçlendirilmesi farkındalığı. Millî Eğitimde okul programları, rehber-psikolojik danışmanların bu sürece bakış açısı ama tabii, çocuk-ergen psikiyatrisi başka bir alan. Örneğin bir başvuru geldi ve çok ilginçti: Hanımefendi 34 yaşında. 11 yaşında akran zorbalığına uğradığı, almış olduğu terapilerden sonra, yirmi üç yıl sonra açığa çıkmış. Aslında yaşadığı sosyal anksiyetenin altında 11 yaşında uğradığı akran zorbalığı, bugün 34 yaşında onun hayatını etkileyebiliyor gibi. Bu işi siz daha iyi biliyorsunuz. Biz istiyoruz ki örneğin bu çalışmada, ilk 3 maddede, yani örneğin profesyonel bir uzman olarak dönüp baktığımızda, buna uğrayan bir proaktif refleks geliştireceğiz, uğramamaları için psikolojik bir dayanıklılıktan bahsettiniz; doğru mudur?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İkinci kısmında, uğrayanlar, uygulamalar kısmında en hızlı nasıl, ne yaparsak düzeler? Öneriler anlamında, farkındalık, empati çalışmaları; bu, kamu spotu mu olmalı? “Ne olmalı?” kısmında bize birkaç tane -tabiri caizse- can suyu olabilecek, hayat kurtaracak önerileriniz var mı?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Bize aslında gerçekten mağdurlar daha çok geliyor. Ya, o mağdurlarla çalışmak eğer aynı ortamda devam ediyorlarsa öğrenimlerine zor oluyor çünkü çocuk aynı ortama, travma yaşadığı ortama geri dönüyor. O yüzden, olabildiğince okullarda eğer zorbalık yapan bir çocuk varsa onunla ilgili yönlendirmelerin de artmasını önerebilirim yani bu çocukların da desteğe ihtiyacı var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir, mağdur olandan çok mağdur edenin rehabilite edilmesi; doğru mu?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - “Çünkü bugün Ayşe’ye yapar, öbür gün Ahmet’e yapar ama potansiyel olarak zayıf gördüğü bir halkaya da üçüncü, dördüncü, beşinci kişiye zorbalık yapmaya devam edebilir.” diyorsunuz, doğru mu?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tamam.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - O şekilde.

Şöyle: Yani bu çocuklar, mağdurlar özellikle -biraz önce de bahsettim, özelliklerinden- kaygılanmaya çok yatkın olan çocuklar oluyorlar yani içselleştirmeye, depresyon gibi, kaygı bozuklukları gibi bozukluklara dönüştürmeye çok yatkın olan çocuklar oluyorlar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Mizaçtan bahsettiniz, evet.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet, mizaç farklılıklarıyla ilgili. Hani bu çocukların daha böyle biraz... Olur ya sosyal faaliyetlerde daha atak çocuklar aslında seçilirler. Hani bu çocukların farkına varılıp da bu çocukların da o tip topluluk faaliyetlerine -spor olabilir bu, bir gösteri olabilir- katılmalarının sağlanması, arkadaş gruplarının içerisine entegre edilmesi amacıyla fark edilmesi. “Bu çocuklar sessiz, tamam, orada dursun o zaman, biz diğerleriyle yaparız.” gibi değil, biraz daha katılması; şu anda aklıma gelen öneriler arasında ama...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Son bir soru sormak istiyorum.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Tabii ki.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Dijital zorbalık şu an en yaygın olan. Hani dijital zorbalığa maruz kalmalarının sayısı daha yüksek, istatistikler de öyle söyledi, Sağlık Bakanlığımız da onu söyledi.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Örneğin, bunlarda ciddi bir yoksunluk yaşanıyor ya bağımlılık türünde. Zihinlerde oluşan o ergenlikteki beyinde oluşmuş olan bağımlılık bölgesini azaltmak, o yoksunluktan kurtarmak için ne önerirsiniz? Örneğin, biz burada Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak nasıl bir çalışma yapsak ya da ilgili kurumları nasıl yönlendirsek bu kısmını daha hafifletebiliriz, daha iyileştirebiliriz?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Güzel bir soru, şöyle ki: Aslında teknoloji artık her yerde yani çocuklar onun içine doğdukları için onu tamamen yok saymıyoruz, diğer bağımlılık türlerinden farklı bir durum da söz konusu. Hani diğer madde bağımlılığında maddeyi yok saymak temel hedefken yani hayattan çıkarma, bu çıkarılmıyor. Bununla ilgili aslında artık bilişim dersleri var, nasıl medya okuryazarlığıyla ilgili... Bunların devam etmesi çok önemli yani çocukların hem

eğlence hem bilgi hem zaman geçirme anlamında tek araç ellerindeki telefon ya da tabletleri oluyor. Bunun çeşitlendirilmesi de önemli, zaten birçok yerde artık ulaşılabilecek -Gençlik ve Spor Bakanlığı olsun, Sağlık Bakanlığı olsun- spor merkezleri söz konusu. Ne kadar haberdar olup olmadıklarına belki bir şey yapılabilir çünkü şöyle bir şey var: Bu çocuklar haberleşmek için bunu kullanıyorlar, çeşitli gruplara üye oluyorlar, o gruplarda ödev haberleşmeleri oluyor gibi. Yani her şey aslında teknoloji üzerinden yürüyor. Tabii, biraz ailelerin de hayatı teknoloji üzerinden yürüyor. O yüzden aileler hangi sosyal platformlardaysa çocuk giriyor, o sosyal platformlarda ne yapıyor? Çünkü ailelerin bilgisi çocuklardan daha az olabiliyor ve bu eşit olmayan bilgi çocukların teknolojiyi kendi başlarına daha da sorumsuz bir şekilde öğrenmelerine yol açıyor. Yani ailenin de hangi sosyal platformlarda ne oluyor, neler bitiyor; kendi sosyal platform kullanımı ne durumda... Eve rahatlatmak amacıyla telefon alınıyorsa ev içerisinde çocuk da telefon alacaktır bir şekilde.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Rol model olmaları kısmı.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Rol model olmaları, aynen öyle.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederim.

Kıymetli vekillerim, sorular ve söz sizde.

Buyurun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, özellikle aileler ve okulun alacağı önlemlerle ilgili güzel tespitler vardı. Ailelerle ilgili -Başkanım da söyledi- aileleri bilinçlendirmek adına kamu spotları veya farklı yöntemlerle geldiğimiz nokta hangi aşamada? Belki bu çok belirgin değil ama özellikle okullarda şöyle bir çalışmanız var mı: Yani okulun zorbalıkla ilgili önleyici tedbirler alma konusundaki başarısı ne kadardır? Yeterli midir, değil midir? Bakanlık bu konuda nasıl bir çalışma yapıyor? Sizin gözlemlediğiniz bir konu var mı bununla ilgili?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Benim bu konuda yok. Daha çok bizim alanındaki çalışmalar il bazında. Biraz önce de verdim, lise taramaları şeklinde “Zorbalığa maruz kaldın mı?” “Kalmadın mı?” Depresyon belirtileri, ilişkisi nedir gibi düzeyinde. Mağdurun, zorbanın...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Terapi, tedavi kısmında biraz daha değil mi başvuru yapanların?

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Bunu ölçme de önemli bir şey.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, evet, ölçmek çok önemli bir şey.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Ama evet, güzel bir araştırma konusu Millî Eğitim Bakanlığıyla koordine bir şekilde yapılması planlanabilir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Derneğinin bu işe bu şekilde müdahil... Çünkü sonuç itibarıyla, akran zorbalığında bedenindeki morluk geçiyor, ruhundaki izler gitmiyor. O yüzden belki böyle... Değil mi kıymetli vekilim, o kısmını ölçmek çok kıymetli.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Tabii, fiziksel zorbalık ama yani daha da şey olan ilişkisel zorbalık, dışlanma, dedikodu yayma, arkadaş arasına katılmama, lakap takma; bunlar da çok örseleyici oluyorlar özellikle.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Fiziksel unutuluyor da ilişkisel hiç unutulmuyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, gerçekten. Biz de biraz orayı nasıl koruruz derinde, neler yapılabilir kısmındayız.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Evet, kız çocukları arasında özellikle.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Sayın Başkanım, kıymetli misafirler; hoş geldiniz hepimiz.

Salih Bey çok önemli bir konuya parmak bastı, ben de aynı konu için hazırlanmıştım aslında.

Bence bu olayın birinci merkezi, ana merkezi Millî Eğitim, önce ona karar vermek lazım. Sizler orada yaşanmış bu sıkıntılar için bir paydaş noktasında yardımcı olmaya çalışıyorsunuz. Ben de bir öğretmenim. Pazar günü Genel Kurul konuşmamda da ifade ettim, öğretmenin öğretmenliğini saydırabileceği, öğrencinin öğretmene saygı duyabileceği, ailelerin de öğretmene destek verici bir ortamı sağlamamız gerekiyor. Yoksa sabah bırakıyoruz, akşam alıyoruz, çocuklarımız yine aynı şeyi yaşıyorlar. Daha önceki dönemlerde... Tabii, şimdi, Türkiye dünyadan da bu tür etkilenmelerin içerisinde kalıyor. Bir dönem şöyle bir şey konuşuldu, denildi ki: “Mahalle baskısı” çok moda bir şeydi mahalle baskısı. O zaman mahalle baskısı var diye de artık insanlar komşusuna karışmaz hâle geldi, o sıkıntılardan sonra komşusuna bir şey söylemez hâle geldi, birisi birisine bir şey söylemez hâle geldi. Şu anda “akran zorbalığı” diye bir isim koyduk, bu da bir meslek gibi oldu şu anda, konuşulduğu zaman.

Nihayetinde, daha önceki dönemlerde öğretmenlerimize hem nöbetçi olduğu günlerde hem normal zamanlarda -hepimiz buradan geçtik geldik sonuçta, biz de geçtik geldik- çok saygı duyardık, çok dikkatli davranırdık, onlardan korkardık ve çekinirdik de. Bunun hiçbir zararını görmedik hiçbirimiz ama şimdi aile, öğretmen ve öğrencisi o kadar uzak bir noktada ki ya telefona çekiyorlar ya da öğrenci gelip veliye şikâyet ediyor “Kulağımı çekti.” diye; veli okul basıyor. Daha önce ben meslek lisesinde son sınıfta öğrenciyken merkezde bir çalışma vardı, bando çalışmamız vardı; öğretmenimle karşı karşıya konuşurken elimi arkaya koymuşum, rahmetli babam çağırdı beni “Kiminle konuşuyordun oğlum?” dedi, “Öğretmenimizle.” der demez bir tokat vurdu bana “Sen öğretmene nasıl böyle davranırsın?” diye. Benim esas baktığım yer, konuyu merkezinde çözmek, sizlerin de büyük desteğiyle.

Öğretmenlerimiz şimdi, kılık kıyafet noktasında bir eylem içerisinde bakıyorlar, kılık kıyafete onlar da dikkat etmiyorlar. Yani daha önce kravatlı, gömleklî, münasip şekilde giyinen öğretmenlerimizin yerine şimdi gocukla, kotla, montla giden yapılar var. Millî Eğitim Bakanlığı geçen haftalardaki yönetmelik değişikliğiyle biraz çözdü o konuyu. Yıllardır çocuklarımıza marka giydirmekle uğraştık, zaten oralardan başladı sıkıntıların pek çoğu. “Onda var, diğesinde yok.” benzeri şeyler. Şimdi o kaldırıldı yeni bir şey içerisinde. Yani biraz bize “demokrasi” “insan hakları” falan diye dayatılan şeylerin çoğunda bu ülkenin millî ve manevî değerlerinin sıkıntıya düştüğünü görüyoruz. Çünkü biz kendimize ait bir alan oluşturmamız gerekirken dışarıdan şey yapıyoruz. Örneklendirmek istiyorum, şimdi, yılbaşı geliyor önümüzdeki günlerde. Bazı okullarda şu yapılıyor: Öğretmen soruyor öğrencisine, diyor ki: “Noel Baba’dan ne istersin?” O da diyor ki: “Bebek isterim.” “Bisiklet isterim.” benzer bir şey söylüyor, hepsininkini not alıyorlar; velilerini arıyorlar, diyorlar ki: “Senin çocuğun Noel Baba’dan parfüm istedi.” Baba da onu alıyor, veriyor oraya, götürüyor, okula veriyor; okul da o gün çocuğa bunu veriyor “Noel Baba’dan geldi.” diye. Bu bizim hangi töremizde, hangi ahlakımızda, hangi değerimizde var normal şartlarda? Bunun için, bence Millî Eğitim Bakanlığının bu konulara çok daha dikkatli bakması gerekiyor, çok ilgilenmesi gerekiyor.

ALİ BOZAN (Mersin) - Meclis de Noel tatiline giriyor, ne yapacağız?

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Özur diliyorum, konumuz yani biraz daha merkeze çekmek istiyorum, inşallah Millî Eğitim Bakanlığı görüşmelerimizde bunları söyleyeceğiz. Birinci derecede öğretmenlerimizin ve idarecilerimizin bu konuda herhangi bir şey yapacak hâlleri kalmamış gözüküyor. “Bir şey söylesek üzerimize geliyorlar. Bir şey ifade etsek izah edemiyoruz.” diyor. O zaman da zaten şikâyet eden taraf zorbalıkla karşılaşan taraf; onu anlatmakla uğraşılıyor, bizim de başımızda olduğu için söylüyorum bunu, gidiyorsun okula, okul da diyor ki: “Kameraları indirin aşağıya, kameraları getirin, kim girmiş, kim çıkmış, nasıl olmuş?” Bununla uğraşılıyor yani o okulda koridorlarda öğretmen olmayacak mı? O okulda öğretmenlerimiz müdahale etmeyecekler mi öğrencilerimize? Etmeleri gerekiyor ama şu anda bunu yaşamıyoruz.

İsterseniz Salih Bey’in söyledi gibi bu konudaki yetki alanlarında okullarda bununla ilgili ne yapılıyor görün, o zaman da inşallah daha ciddi bir şekilde onlarla da ilgilenmek gerektiği inancı içerisindeyim. Öğretmenlerimizle, idarecilerimizle ya da hani nasıl doktora saldırı olduğunda şimdi cezaları artırdık, orada da bir şeyler konulması gerekiyor ki bunu yapanın yanında kalmaması gerekiyor diye düşünüyoruz.

Vaktinizi fazla aldım, kusura bakmayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Estağfurullah, olur mu Kıymetli Vekilim.

Teşekkür ederiz, çok sağ olun.

Şimdi, zaten herhâlde bu konunun biraz daha pratik kısmında Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneğimizin temsilcileri var. Bütün meseleye çok kıymetli bir şekilde herkes şunu söyledi: Çocukların bireysel olarak sosyalleşmeye başladıkları dönem zaten ilişkileriyle ilgili sıkıntı.

O yüzden, buyurun lütfen, sizi dinliyoruz.

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BELMA BEYAZ - Çok teşekkürler.

Öncelikle, derneğimizi bilmeyenler için çok kısa, derneğimizin faaliyetlerinden ve kuruluşundan bahsedeceğim. Sonrasında saha gözlemlerimizden ve bizim müdahalelerimizden, yaptığımız çalışmalardan ve en son da Komisyona yönelik çözüm önerilerimizden bahsedeceğiz Sena arkadaşım ile beraber.

Derneğimiz Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği olarak 1995’te Ankara’da kuruldu ve sonrasında özellikle 6 Şubat depreminden sonra depremedelere yönelik çalışmalarımızla beraber hedef kitlemizi genişlettiğimiz ve daha kapsayıcı olmayı hedeflediğimiz için derneğimizin adını Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği olarak değiştirdik Ekim 2023’te. Şu anda 26 ilde 43 saha ofisiyle bine yakın çalışanımız bulunmakta ve bu şekilde faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. Ana hedefimiz, ihtiyaç sahibi gruplara yönelik haklarına erişim ve hizmetlerden faydalanmaya yönelik onları güçlendirmekle ilgili destek vermektir. Bünyemizde sosyal çalışmacılar, psikologlar, avukatlar, gençlik çalışanları, sağlık eğitimcileri, tercümanlar ve engelli uzmanları çalışmaktadır. Ayrıca, yurt dışında da temsilyetimizi sürdürebilmek amacıyla 2016’da Atina temsilciliği, 2019’da Brüksel temsilciliği ve 2023’te de Lviv temsilciliğini kurduk.

Dört ana bileşende programlarımızdan bahsedebilirim; ilk bileşenimizi göç olarak belirledik, bununla beraber hassas grupların güçlendirilmesi ve koruma programlarımız mevcut, ayrıca, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin amaçlarına yönelik çalışmalar sürdürüyoruz, en önemlisi de insani yardım ve afet müdahalesi alanında çalışıyoruz. Biraz önce de bahsettiğim gibi, 6 Şubat Pazarcık depreminde, ilk günden itibaren, 2021’de kurulan afet birimizle beraber sahadaydık ve arama kurtarma ekibimiz tarafından 30 depremede vatandaşımızı kurtardık ve bu sebepten dolayı da Türkiye Cumhuriyeti Üstün Fedakârlık Madalyası ve Nişanı’na sahip olduk yani verildi. Bundan çok kısaca bahsetmek istedim çünkü hâlâ deprem bölgesinde faaliyetlerimiz sürüyor ve çalışanlarımızdan birçoğu da deprem bölgesinde olduğu için biz de doğrudan etkilendik ve orada aktif şekilde faaliyetlerimizi ilk günden itibaren sürdürdük.

Çocuk alanındaki faaliyetlerimize gelince; 2016 yılından itibaren UNICEF iş birliğiyle yürüttüğümüz Al Farah Aile ve Çocuk Destek Merkezleriyle ve sahadaki diğer kurumlarla birlikte çocuklara yönelik bütünsel faaliyetlerimiz devam etmektedir. Çocuklarla ilgili ana hedeflerimiz, çocukların duygusal olarak güçlendirilmesi, sosyal uyumun teşvik edilmesi, psikososyal gelişimlerinin sağlanması, bunun yanında okula devamlarının sağlanması ve çocuk koruma sistemlerinin desteklenmesi olarak özetleyebiliriz. Bu kapsamda, biraz önce bahsettiğim Al Farah Aile ve Çocuk Destek Merkezlerinde -Türkiye’nin çeşitli illerinde bulunmaktadır; Gaziantep, Adana, İzmir, Ankara gibi- yaklaşık 550 bin çocuğa ulaştık ve bu çocuklara sağlık ve desteklenme hizmetlerinden tutun psikososyal destekler, sosyal uyum faaliyetleri yönünde birçok destekte bulduk.

Kavramsal olarak akran zorbalığına geçiyorum çünkü Burcu Hanım ve Sağlık Bakanlığı temsilcilerimiz çok detaylı olarak bahsettiler. Bizim sahadan gözlemlerimizden bahsetmek istiyorum. Aslında, birçok okulda ve okul çevresinde, okula giderken de bizim yararlanıcılarımız akran zorbalığıyla karşılaşmışlardır. Özellikle Altındağ ve Kayseri olaylarından sonra, sığınmacı ve göçmen kitlenin, bu

ayrımcılık ve dışlayıcı davranışlardan dolayı -akran zorbalığı da bunların içindedir- kendi mahallelerinden, yerlerinden taşınmak zorunda bırakıldıkları durumlar olmuştur. Aslında yani sığınmacılara yönelik her mahallede yüzde 25'lik bir adres kaydı kotası vardır ve bu kota açıldığı zaman adres kaydı yapılamamaktadır, bu nedenle birçok çocuk adres kaydı olmadığından dolayı okul dışı kalmıştır. Onun dışında, dediğim gibi, bizim ana hedeflerimizden bir tanesi çocukların okul dışı kalmamasıdır ve bu akran zorbalığından dolayı yaşanan anksiyete, öfke ve kontrol sorunları nedeniyle çocuk okula gitmek istememektedir ve bu nedenle ciddi sorunlar olmuştur. Onun dışında, okul dışı kalmayla beraber farklı riskler de ortaya çıkmaktadır; bunlar, özellikle kız çocukları için erken yaşta evlendirilme ya da küçük kardeşlerine ve yaşlı bakımına zorlanma... Okul dışı kalmış çocuklar daha çok istismarla karşı karşıya gelmektedir. Son olarak, özellikle ergen dönemlerde -Burcu Hanım da bahsetmişti- madde bağımlılığı çok yaygındır ve okul dışı kalma bunların ana sebeplerindedir. Bu açıdan, biz, SGDD-ASAM olarak birçok destekte bulunuyoruz çocuklarımıza.

Şimdi, Sena arkadaşım koruma biriminden ve sahaya bire bir iletişimle çalıştığı için ASAM'ın yaptığı faaliyetlerden bahsedecek.

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ SENA ÇİÇEKLİ - Ben, hızlıca, SGDD-ASAM olarak akran zorbalığı kapsamında ne gibi çalışmalar yürütüyoruz ondan bahsedeceğim, sonra da naçizane bazı önerilerimiz var raporlama düzeyinde, politika düzeyinde ya da izleme, değerlendirme düzeyinde.

Belma Hanım'ın da bahsettiği gibi pek çok temsilciliğimiz var Türkiye'de ve yurt dışında. Buralarda çocuk ergen dostu alanlarda aslında belediyelerle, bazen Millî Eğitim Bakanlığıyla, bazen diğer bakanlıklarla yaptığımız protokollerle iş birliği hâlinde yapılandırılmış ve bazen yapılandırılmamış müdahale programlarımız var. Örnek teşkil etmesi adına, yapılandırılmış programlarımızdan birinden bahsedeceğim öncelikle. Akran Zorbalığı Müdahale Programı; bu, aslında UNICEF tarafından hazırlanan ve ASAM'ın da temel uygulayıcı ortaklarından olduğu bir program. Bizimle beraber Hayata Destek Derneği ve Türkiye Kalkınma Vakfı da bu programa destek veriyorlar. Bu, aslında, akran zorbalığına uğrayan çocukların güçlendirilmesi ve bir yandan da -Burcu Hocam da bahsetti- zorbalık davranışı sergileyen çocukların da empati becerilerinin ya da onu zorbalık davranışına iten diğer etkenlerin çözülmesi ve bu, aslında, sorunu daha bütüncül çözmeye yönelik bir program. Bu kapsama biz ebeveynleri de dâhil ediyoruz ve onların akran zorbalığıyla ilgili farkındalık kazanmalarıyla ilgili bazı çalışmalar da yürütüyoruz bu Akran Zorbalığı Müdahale Programı kapsamında. Nasıl uyguluyoruz bu programı? Farklı yaş gruplarında akran zorbalığı dinamikleri farklılık gösterebiliyor, bu sebeple biz yapılandırılmış programımızda 6-8, 9-13, 14-17 gibi bazı yaş aralıklarına bölüyoruz. Bunlar kapalı grup oturumları yani bir çocuk grubuyla 8 oturum, 10 oturum boyunca beraber gerçekleştirilen ve bir zamana yayılan uygulamalar. Eğitici eğitimlerimiz var, psikologlarımız önce bu eğitimleri alıyorlar kıdemli psikologlardan; yapılandırılmış bir içerik ve yönerge var, yine psikologlar tarafından hazırlanan. Süpervizyon desteğiyle sekiz hafta, on hafta, bazen daha uzun süre boyunca bu programın içerisindeki içerikler uygulanıyor. Bunlardan Belma da bahsetti, 5 tane aile çocuk destek merkezimiz var Türkiye'de, hem buralarda uyguluyoruz hem de aslında bazen okullardan da bize talep gelebiliyor, yoğun olarak akran zorbalığı gözlemleniyorsa bazen onlarla iş birliği yapıyoruz, doğrudan okullarda bu programı uygulayabiliyoruz.

Bir diğer program da Akran İlişkilerini İyileştirme Programı, bu program da aslında Türk Kızılayı tarafından geliştirilen bir program. Bahsettiğimiz gibi, kurumumuzun temel çalışma alanlarından bir tanesi göç; bu program da aslında mülteci ve ev sahibi topluluk, Türk çocukları ile mülteci çocukları arasındaki akran zorbalığı dinamiklerine odaklanan bir program. Yine, aynı şekilde spesifik yaş gruplarına böldüğümüz çocuk gruplarıyla en az 5 oturum olmak üzere kapalı grup oturumları gerçekleştiriyoruz, yine bunun da kendine uygun yönergeleri ve eğitici eğitimleri var. Buna ek olarak, şimdi, bu bahsettiğim programlar biraz önce de söylediğim gibi, bazen dört hafta sürüyor, bazen sekiz hafta sürüyor yani uzun bir zamana yayılan, aynı çocuk grubunun düzenli katılımını gerektiren, motivasyonunu gerektiren, fiziksel koşulların uygunluğunu gerektiren programlar. Her zaman koşullar buna uygun olmuyor, örneğin, deprem sahasında çalışırken bunu yapma imkânımız özellikle akut dönemde çok yoktu; o yüzden tek oturumluk ya da tek seanslık, bazen iki seanslık farkındalık artırma oturumlarımız da var. Bunları bazen ebeveynlere yönelik olarak yapıyoruz, bazen okullarda öğretmenlere ya da öğrencilere yönelik olarak tek seferlik farkındalık artırma oturumları yapabiliyoruz. Ve bireysel danışmanlık, aslında, bizim akran zorbalığında en sık tespit ettiğimiz alanlardan bir tanesi oluyor. Bireysel görüşmeler sırasında bazen ebeveynle, bazen çocukla yaptığımız görüşme sırasında akran zorbalığını tespit etmemiz çok yaygın. Yani biraz önce de bahsettiğimiz gibi, mülteci topluluk ile ev sahibi topluluk arasındaki ilişki dinamiklerinden kaynaklanabiliyor bu. Bu tarz durumlarda okul değişikliği sürecinin takip edilmesi, okul idaresiyle bizzat iletişime geçilmesi, çocuğa bireysel psikolojik destek verilmesi eğer zorba çocuk bize başvuruyorsa -bizim de aslında dernek olarak çok karşılaştığımız bir şey değil ama- yine onun da bireysel psikososyal destek görüşmelerine entegre edilmesi bireysel danışmanlık süreçlerimizden oluşuyor. Aynı zamanda ebeveynlere yönelik olarak da olumlu ebeveynlik tutumları, işte, zorbalıkla nasıl mücadele edebilirler, nasıl tespit edebilirler, çocuklarını nasıl destekleyip yönlendirebilirler? Bunlarla ilgili danışmanlıklar verebiliyoruz.

Birtakım -dediğim gibi- naçizane önerilerimiz var, bu konuda daha etkili nasıl mücadele edilebilir acaba diye düşündüğümüzde. Öncelikle, yasal ve kurumsal bir çerçevenin bulunmasını önemli buluyoruz. Biraz önce, Burcu Hocamız bahsetti literatürdeki akran zorbalığı tanımından. Aslında, bunun işte fiziksel, sözel, psikolojik, siber zorbalık türlerini de kapsayacak şekilde yasada, belki yönetmelikte yer alması ve açıkça belirtilmesi öncelikle akran zorbalığının tespit edilebilmesi ve etkili mücadele edilebilmesi için önemli diye düşünmekteyiz. Buna ek olarak okullarda belki belirli politika belgelerinin geliştirilmesi, akran zorbalığıyla nasıl mücadele edilecek ya da önlemeyle ilgili ne gibi önlemler alınacak; bununla ilişkili politika belgelerin oluşturulması veya başka ülkelerde de örneklerini gördüğümüz çalışmalar yine faydalı ve etkili olabilir.

Yine, biraz önce bahsedildi ama farkındalık kampanyaları çalışmaları ve eğitim programları. Aslında, ilköğretim seviyesinden itibaren okul müfredatından o yaşın dinamiklerine, akran zorbalığı dinamiklerine uygun bir şekilde, zorbalığın etkileri nelerdir, ne gibi sonuçlar doğurur, bununla ilgili içeriklere yer verilmesi faydalı olabilir diye düşünüyoruz. Hani, biraz önce verdiğiniz örnekte kişi maruz kaldığı akran zorbalığını yıllar yıllar sonra fark etmiş gibi bir örnek vermiştiniz. Aslında, zorbalığın tanımının, etkilerinin, sonuçlarının daha ilköğretim seviyesinde aktarılması belki bu farkındalığı, öz farkındalığı yükseltecektir.

Buna ek olarak, aslında, öğretmenlerin ve okulların -yine biraz önce işaret ettiğimiz gibi- burada önemli bir görevi var. İdari birimler, öğretmenler zorbalığı tespit edebiliyor mu? Çünkü zorbalığın raporlanması, zorbalığa maruz kalan tarafından dile getirilmesi her zaman çok kolay olmuyor biraz önce bahsedilen zorbalık çemberi sebebiyle. Bu yüzden zorbalığı tespit etme, müdahale etme ve önleme yöntemleri nelerdir? Bunların, eğitim kapsamında öğretmenlere ve okullara öğretilmesi faydalı olabilir. Yine, veliler, eğer çocukları zorbalığa maruz kalıyorsa ya da siz zorbalık davranış sergiliyorsa nasıl bir yaklaşım sergilemeli, bu konudaki olumlu tutumları nelerdir? Bunların anlatılması.

Raporlama ve müdahale mekanizmalarına geldiğimizde, aslında, okulların içerisinde öğrencilerin zorbalık vakasını raporladığında, bildirdiğinde ifşa olmaktan, daha ileri zarar görmekten, belki misilleme riskinden koruyacak, anonim olarak bildirim yapabileceği mekanizmaların olması, bu konudaki tespitleri de dolayısıyla yapılacak müdahaleleri de artırır diye düşünmekteyiz. Onun dışında, okullarda zorbalık vakalarını değerlendirecek, hem zorbalığa maruz kalan öğrenciyle hem de zorbalık yapan öğrenciyle birtakım rehberlik hizmetleri sunacak birimlerin kurulması ya da hâlihazırda rehberlik birimlerinin aslında bu konuda güçlendirilmesi faydalı olur. Buna ek olarak, ailelerin çocuklarının yaşadığı veya uyguladığı zorbalık konusunda bilgi alabilecekleri, destek alabilecekleri, belki bir telefon hattı ve belki çevrim içi (online) bir danışma servisi kurulabilir bu konuda bilgi sağlayabilecek.

Son olarak, aslında, kurulan bir sistemin en önemli aşamalarından, son aşamalarından biri izleme ve değerlendirme. Okullardaki zorbalık vakalarının ne kadarı raporlandı, bunların türleri neler, eğilimleri neler? Ne kadarı okul tarafından çözümlenebildi, ne kadarıyla ilgili okul aksiyon aldı, ne kadarı çözümlenemedi ya da ne kadarıyla ilgili bir aksiyon alınamadı? Bununla ilgili okullar özelinde belki bir periyodik raporlama yapılması etkili olabilir. Yine, okulların zorbalıkla mücadele politikaları ne kadar etkili? Bunun belki bağımsız bir organ tarafından değerlendirilmesi söz konusu olabilir, belki okulların bu konuda puanlaması söz konusu olabilir.

Son olarak, öğrenci, veli ve öğretmenlerden, aslında bu çemberdeki paydaş olan herkesten düzenli geri bildirim alarak bu politika belgelerinin, bu mekanizmaların güncellenmesinin, yeni tutulmasının sağlanması faydalı olur diye düşünmekteyiz.

Çok teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Peki, teşekkür ederiz.

Bir yeri kaçırdım galiba ben. Şimdi, bu gruplar akran zorbalığına uğrayan gruplar mı, ikisi karışık mıydı? Neydi o sınıflardaki... Galiba biraz sanat terapisi vardı, değil mi? Empati ve iletişimle ilgili çocuklarla çalışmalar, bireysel destek gibi çalışmalar gördüm ama orada, hani sınıfta, özellikle... Şu futbol sahasında hem zorbalık yapan hem uğrayan mı var yoksa sadece mağdur olanların ya da edenlerin rehabilitasyonu mu, nedir o?

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ SENA ÇİÇEKLİ - Bu, aslında, gruba göre değişiklik gösterebiliyor, bazı gruplar destek grupları oluyor ve zorbalığa maruz kalan çocuklar bir araya gelip aslında bu programa katılabiliyorlar ama temelde yaptığımız şey, özellikle yoğun olarak zorbalık raporlanan bir okul varsa, bir sınıf varsa mesela, bu sınıfta topluca gerçekleştirilen bir grup etkinliği gibi düşünebilirsiniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Örnek verebilir misiniz? Ne yapıyorsunuz yani o etkinliğin adı ne?

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ SENA ÇİÇEKLİ - Ayrımcılık atölyeleri var bunların içerisinde, empati becerisini geliştirmeye yönelik içerikler var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜS - “Ayrımcılık atölyesi” derken...

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ SENA ÇİÇEKLİ - Çocuklar arasındaki ayrımcılığı tanımlayan ya da işte bunun engellenmesiyle ilgili psikologlarımızın geliştirdiği içerikler bunlar.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Atölyenin adı mı ayrımcılık?

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ SENA ÇİÇEKLİ - Ayrımcılıkla mücadele atölyesi, psikoloji literatüründe öyle kullanıyorlar, o sebeple öyle kullandım. Aslında ayrımcılık karşıtı bir oturum gibi düşünebilirsiniz. Yani, bu gruplar genelde karma gruplar oluyor, içerisinde hem zorba çocuklar hem mağdur çocuklar hem zorba-mağdur çocuklar bulunabiliyorlar.

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BELMA BEYAZ - Şöyle: Ayrımcılıkla mücadeleyi biz tanımlı itibarıyla da çok akran zorbalığı mağduru engelli ve aslında sığınmacı, göçmen çocuklar olarak düşündüğümüz için ayrımcılığa maruz kalan çocuklarla ve belki de ayrımcılığı yapanlarla beraber ortak bir atölye gerçekleştiriyoruz. Hani bu ayrımcılık nedir, onun tanımlı üzerinden biraz farkındalık yaratma ve bunu önlemeye yönelik atölyeler yapıyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ya, tabii, Burcu Hanım belki çok daha iyi yönetir bu süreci ama bizim yaptığımız aslında bütün buluşmalarda şunu söyledik: Yani çocuk, şiddet, zorbalık; bu tür olumsuz kavramlar üzerinden bu kavramları, bu sıfatları kullanarak çocuklarla çalışma yapmak ne kadar doğru acaba? Yani, aslında, o konuda da bir farkındalık mı oluşturuyoruz anlamında... Belki daha olumlanmış, değil mi? Özellikle, Nurhayat Hanım'ın geçen toplantılarda söylediği şey çok kıymetli yani altını çizmişti. Biz bunu fark ettirerek aslında biraz daha mı olumsuzluğun altını çiziyoruz? O atölyeler daha olumlu ifadeler içeren, işte, iletişim, iş birliği atölyesi olamaz mı gibi biraz dikkatimi çekti açıkçası.

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ SENA ÇİÇEKLİ - Belki biraz daha ileri açıklama yapmamız gerekebilir; aslında, keşke bugün yanımda bir örneğini getirseydim. Atölyenin adı Ayrımcılık Atölyesi ama biz bu kelimeyi çocuklarla paylaşırken kullanmıyoruz aslında. Bunun içerisinde çeşitli hikâyeler oluyor psikologlar tarafından yazılmış, farklı oyunlar olabiliyor daha birleştirici olan, dayanışmayı artırıcı ya da empati becerisini güçlendirici. O konuda size katılıyorum aslında, bizim uzmanlarımız da bu şekilde yapılandırıyorlar. Sadece atölyenin ismi bu şekilde; çocuklara, bahsettiğimiz yaş gruplarına zaten bu terimleri aktarmak için çok erken. Burcu Hocamın uzmanlık alanı, belki daha iyi açıklayacaktır ama bu terimleri atölyenin içerisinde kullanmıyoruz tabii ki.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Peki, teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer vekillerimizin öneri, eleştiri ve katkıları...

Ali Bey, lütfen buyurun.

ALİ BOZAN (Mersin) - Ali Bozan, Mersin Milletvekili.

Öncelikle, hem Sağlık Bakanlığımıza hem de her iki dernekten arkadaşlarımıza sunumlarından dolayı teşekkür ediyorum.

İki sorum olacak, bir tanesi ASAM'dan arkadaşlarımıza. Yani akran zorbalığıyla ilgili çalışma yapılırken sadece mülteci ya da sığınmacı kimliği akran zorbalığında fail ya da mağdur olmasına sebebiyet veriyor mu? Sahada bununla sıklıkla karşılaşılıyor musunuz?

Yine, sığınmacı ya da mültecilerin fiziki yaşam koşulları, sosyoekonomik durumlarıyla akran zorbalığı arasında bir bağ kurulabiliyor mu? Yani o koşullardan kaynaklı -fail ya da mağdur olmasını ayırmıyorum- bunun mağduru ya da faili olmaları söz konusu mu?

Yine, büyüklerin ya da siyasetçilerin, kurumsal temsiliyeti olanların kullandığı dil sığınmacı ya da mültecilerin gençleri, çocukları arasında akran zorbalığının artmasına sebebiyet veriyor mu sizce?

Bir diğeri de -her hocamız cevaplayabilir- size okullardan gelen başvurular. Sizler okullarla sürekli içli dışlısınız, görüşmektесiniz. Daha önce burada yapılan sunumlardan bir tanesinde -rakamsal olarak az önce de kontrol ettim- akran zorbalığıyla ilgili hem önlemek hem duyarlılık yaratmak hem de faili ya da mağduru olanı ilgili kuruma yönlendirme konusunda ilk tespiti yapması gereken rehberlik öğretmenleri. Dedim ya, şu an rakamları kontrol ettim; 75 binin üzerinde okul var Türkiye'de ama rehber öğretmen sayısı 42.500 yani okullarımızın üçte 1'inde rehber öğretmen yok. Bu soruya vereceğiniz cevaptan eminim ama kayıtlara girmesi açısından ve aynı zamanda, biz Komisyon olarak sonrasında bir rapor düzenlediğimizde, hem Millî Eğitim Bakanlığımıza hem Meclis Başkanlığına sunum yaptığımızda gerçekten sonuç alabilmek açısından şunu söyleyebilir misiniz: Her okulda mutlak surette bir rehber öğretmen olmalıdır diyebilir misiniz?

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederiz bu kıymetli sorular için.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Teşekkür ederim.

Gerçekten Millî Eğitim bunun çok önemli bir ayağı yani en önemli ayağı ve sunumumda da söyledim, yeterli sayıda olması gerekiyor yani okulun öğrenci sayısına paralel bir şekilde rehberlik ve araştırma biriminin var olması gerekiyor ve yine, denetlemenin, işte, kat müdür muavinlerinin, müdür yardımcılarının, onların da yeterli sayıda olması gerekiyor ki okuldaki denetim sağlansın ve kurallara uyma, denetleme konusunda ve bir akran zorbalığıyla karşılaşıldığında devreye girecek mekanizmaların... Eğer bu mekanizmalar güzel bir şekilde devreye giriyorsa, iki tarafta da çok belirgin bir psikopatoloji yoksa zaten bize çok dönüşü olmuyor aslında. Yani bize dönüşü daha çok, işte, bu bahsettiğim şey birtakım bedensel yakınmalarla ya da depresyon gibi, anksiyete gibi, o tip psikopatolojilerin belirtileriyle oluyor. Biz orada müdahale ediyoruz, daha doğrusu anamnez alıyoruz yani bilgi alıyoruz ve aldığımız öykü içerisinde akran zorbalığının çok büyük bir risk olduğunu görenek ona zaten müdahale etmeye başlıyoruz; bu, okul değişikliğine kadar varabiliyor yeri gelince. Ama olmazsa olmaz kısım zaten rehberlik ve araştırma kısmı; ilk müdahalenin orada olması gerekiyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yani her okula bir rehber, psikolojik danışmanın olmasının zorunluluğunu konuşuyoruz. Doğru mudur?

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - PDR, evet, psikolojik...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Aslında öğrenci sayısına göre düşünmek lazım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - O en ideali, aslında Sayın Vekilim, en ideali. 2 bin kişilik bir okulda bir rehberlikçi ne yapabilir, onu da ayrıca konuşacağız.

TÜRKİYE ÇOCUK VE GENÇ PSİKİYATRİSİ DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BURCU ERSÖZ ALAN - Kesinlikle.

Dediğim gibi, fiziksel yani o okulun kontenjanına uygun bir sayıda olması en ideali.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Temel ihtiyaç grubu gibi değerlendirebiliriz.

Sizi de dinleyelim, ASAM'ı da dinleyelim. Size de bir soru vardı Sayın Vekilimizden.

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BELMA BEYAZ - Şöyle açıklayabilirim: Aslında, biz kendi kurumumuzun, derneğimizin hedef kitlesi bakımından ağırlıklı olarak mağdurlarla çalışıyoruz ve akran zorbalığının tanımı gereği, sosyal statü açısından ya da güç açısından daha yüksek olanlar, daha güçlü olanlar bu zorbalığı gerçekleştiriyor. Bizim hedef kitemiz de işte, sığınmacı ve göçmenler, depremzede bireyler, çocuklar ve diğer bireyler, onun dışında engelli bireyler, özel gereksinimli çocuklar olduğu için, biz aslında daha çok mağdurlar kesiminde yer aldığımız için onlara destek veriyoruz ama tabii ki haklısınız, iki taraflı bir şey bu.

O yüzden, biz sunumu yaparken kendi spesifik alanımız çerçevesinde hazırlamıştık sunumu, pratikte neler yapıyoruz diye. Bu yüzden, sadece sığınmacı ve göçmenler değil, onun dışında -dediğim gibi- engelli çocuklar, özel gereksinimli çocuklar, depremzede çocuklar bu zorbalığa maruz kalıyorlar ve biz de onlara destek olmaya çalışıyoruz faaliyetlerimizle.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir sorusu daha vardı. Örneğin, siyasi veya diyelim ki bu anlamda fenomenler veya farklı gruplardan tüm kitlelere... Doğru mu anladım ben?

ALİ BOZAN (Mersin) - Mesela, göçmenlere yönelik kullandıkları dil.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Örneğin, mesajları sahada karşılık buluyor mu? Mağduriyet anlamında artış... Doğru mu anladım sorunuzu?

ALİ BOZAN (Mersin) - Mağduriyet anlamında mağduriyeti artırma, aynı zamanda tersten bakalım...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Azaltmak.

ALİ BOZAN (Mersin) - ...kullanacakları olumlu dilin bunu azaltması söz konusu olur mu?

Bir de aynı zamanda, siz “fenomenler” dediniz yani işte, gençler, çocuklar tarafından sevilen, değer verilen, sözlerine kıymet verilen kişilerin bu anlamda kuracakları söz sahada mağduriyetleri azaltır mı?

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Karşılık buluyor mu?

SOSYAL GELİŞİM VE DAYANIŞMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ BELMA BEYAZ - Elbette.

Konunun uzmanı olmamakla beraber saha gözlemlerinden şunu söyleyebilirim: Özellikle Ankara’da yaşanan Altındağ olaylarından sonra o çevredeki çocuklar okula gidememeye başladı; bizim bu tür gözlemlerimiz var, araştırmalarımız var. Onun dışında, yine, aynı şekilde Kayseri olaylarından sonra bu çok yoğun bir şekilde yaşandı ve çocuklar okulu bırakmak zorunda kaldı. Hani, kendi çalışma alanımız bakımından bunu söyleyebilirim. Bu medyada, özellikle sosyal medyada çıkan bütün haberleri gençler çok takip ettiği için tabii ki çok etkiliyor; biz bunu bire bir kendi yararlanıcılarımızda da gözlemliyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Önemli olan o, peki.

Nurhayat Vekilim, sorunuz...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Sorum yok Başkanım.

Sunum yapan herkese, her birinize çok teşekkür ediyoruz.

Aslında, toplantılarda dinlediğimiz şeyler genel olarak aynı, benzer; doğal olarak tabii ki. Öneriler de kıymetli, değerli ama bu önerileri hayata geçirecek kurum Millî Eğitim Bakanlığı; orada da hemfikiriz herhâlde. Sonuçta yapılması gereken şey, Millî Eğitim Bakanlığının bu konuda tedbir alması. Acaba, her okulda bunu böyle panel gibi, konferans gibi öğrencilere... Mesela “Özellikle ortaokullarda pik yapıyor.” dediniz. Mutlaka her dönemde bunu yapmak gerekir mi diye düşünüyorum çünkü bildiğim kadarıyla okullarda böyle bir çalışma yok çocuklara yönelik, akran zorbalığı nedir diye. Çünkü süreç içerisinde, anladığımız kadarıyla çocuklar çoğunluklu bunun farkında bile olmuyorlar. Mesela, şaka zannedebiliyor, işte, arkadaşının fiziksel bir özelliğiyle ilgili sürekli bir şey söylediğinde belki öyle zannediyor yani bunun bir zorbalık olduğunu bile düşünemiyor, empati kuramıyor. Bu anlamda, okullarda başlamak gerekiyor.

Tabii, öbürü de herhâlde daha çok medya kısmına düşüyor, farkındalık oluşturmak. Veliler, işte, öğretmenler konusunda da yine MEB’in çalışması gerekiyor diye anlıyorum ben özetle. Evet, tespitler aynı.

Ben teşekkür ediyorum sizlere, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Biz teşekkür ederiz.

Sayın Vekilim...

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Benim de bir soru değil de özellikle sivil toplum kuruluşu arkadaşlara...

Şimdi, bakanlıklar kendileriyle ilgili zaten almış oldukları önlemleri söylüyorlar, biz de burada doğruyu bulmak adına çalışıyoruz. Sizin bize şu perspektifi vermeniz gerekir: Evet, biz okulları da gezdik -biraz önce Ali Bey de sordu- rehberlik öğretmenleri... Şimdi, millî eğitimde şunu savunuyoruz... Biz Millî Eğitimle de burada görüştük, diyorlar ki: “Her bir öğretmen aynı zamanda bir rehber hocasıdır” yani bunun da dersini alıyorlar diye bir tezleri var.

Ha, siz burada bize şunu söyleyebilirsiniz: Ya, evet, Millî Eğitim bunu söylüyor ama bizim okullarda gözlemlediğimiz rehber öğretmen şu, şu, şu alanlarda şu pratik dersleri gördüğü için şöyle bir öğrenciye ders anlatabiliyor ama normal öğretmen bunu anlatamıyor, bunun dersini tamamiyle almamıştır. Bize bu anlamda bir öngörü verirsiniz biz de raporlarımız konusunda daha etkili bir şekilde çalışmış oluruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ediyorum.

İnşallah, önümüzdeki hafta eğer Meclis bir ara vermezse, olursa da ondan sonrası için... Aslında, bu konuda belki biraz sahada okullar kısmında hepimiz hemfikir olduk, ruh sağlığı çalışanları da Sağlık Bakanlığında ikinci, üçüncü partnerleri pozisyonunda oluyor. Özellikle insan hakları, şiddeti önleme ve sosyal ara buluculuk alanında formatörler yetiştiren çok kıymetli bir vakfımız okul merkezli ara buluculuk üzerine bir çalışma başlattı, Millî Eğitim Bakanlığıyla bir protokol imzaladılar ve burada, aslında, her öğretmenin rehberlik ve psikolojik danışmanlık verebilecek bir yeterlilikte olması yani öğretmenin fark etmesi, çocuğun kendini ifade edip başvurması da bir ön aşama, en azından o kısmını hızlandıracak ciddi çalışmalar yapmışlar. İnşallah, önümüzdeki hafta bununla ilgili ciddi, sahada şu ana kadar ilk dokundukları 7 bine yakın kişi ve saha çalışanlarıyla ilgili bize somut veriler sunacaklar; o çalışmada da raporumuza katkı sağlayacak sonuçlara ulaşacağız.

Sayın üyeler ve katılımcılar, bugün bir kamu kurumumuzu, iki de sivil toplum kuruluşumuzu dinledik, bilgiler aldık, çok ciddi katkıları oldu. Teşekkür ediyoruz hepinize.

Gösterdiğiniz ilgi, anlayıştan dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Bir sonraki toplantımızda görüşmek üzere hepinize iyi günler diliyorum.

Gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmadığı için toplantımızı kapatıyorum.

Kapanma Saati:15.21